

ნინო სოხაძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ქუთაისი, საქართველო
Nino.sokhadze@atsu.edu.ge
<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.41>

ჰომო-საპიენსის როლი კაცობრიობის განვითარებაში

საკვანძო სიტყვები: ჰომო-საპიენსი, კაცობრიობა

კაცობრიობამ განვითარების საინტერესო გზა განვლო. ეს გზა არ იყო იოლი, იყო აუცილებელი, შეიძლება ითქვას, ძალდატანებითი.

ჰომო-საპიენსის ბევრი სახეობა არსებობს. როგორი იყო მათი ცხოვრება? ისინი შრომობდნენ, ჰქონდათ რელიგიური ტრადიციები, ზნეობრივი კრიტერიუმები.

დღევანდელი, ანუ თანამედროვე ადამიანის წინაპარი ჰომო-საპიენსია. სად ცხოვრობდა პირველი ჰომო-საპიენსი? აფრიკაში. ჩუმად, თავისთვის. უშვებდა შეცდომებს, ცდილობდა განვითარებას და ეს არც არის გასაკვირი. ის ხომ ადამიანი იყო. ერთადერთი ცოცხალი არსება, რომელსაც შეუძლია აზროვნება და რომელსაც გაცნობიერებული აქვს თავისი არსებობა.

კლიმატის გამკაცრებამ ცხოვრება რთული გახადა. ადამიანებმა დაიწყეს ჯგუფებად ცხოვრება. გაჩნდა ცეცხლი. ცეცხლის გაჩენამ გამოიწვია სამუშაო იარაღების გართულება, იარაღის გართულება ცხოვრების განვითარებას.

იქმნება სხვადასხვა თემები, რომელთაგან უნდა გამოვყოთ: მონადირეთა, მეთევზეთა და მოგვიანებით, მიწათმოქმედთა თემები. ასპარეზზე გამოდის ქვის ხანის, ნეოლითის ეპოქა. იქმნება მატრიარქატი, ესე იგი ქალი ხდება მთავარი ოჯახში და სოციალურ გარემოში.

აღზრდის ორგანიზებული ფორმა არ არსებობდა, ამას ასრულებდა მთელი თემი. რა იყო აღზრდის მიზანი? ახალგაზრდის მომზადება ცხოვრებისათვის. ამ დროს ბავშვის ქცევაში დიდ როლს ასრულებდა თამაში.

როცა არსებობდა თემური საზოგადოება, მისი პრინციპი იყო თანასწორობა. ცივილიზაციის სათავე ეს არის ახლო და შორეული აღმოსავლეთი. პირველად გაჩნდა სკოლები, რომლებსაც „ფირფიტების სახლი“ ერქვა. მანამ კი სწავლის გავრცელებული ფორმა იყო საოჯახო აღზრდა. სურათებით წერა იცვლება ლურსმული (სოლისებრი) დამწერლობით და უკვე აუცილებელია მასწავლებლის არსებობა.

რას ამზადებდა სკოლები? გადამწერებს და მათ საზოგადოება პატივს სცემდა.

აქვე უნდა ავღნიშნოთ, რომ სწავლა და განათლების მიღება მხოლოდ მდიდრებს შეეძლო. მოგვიანებით სკოლები დამოუკიდებელ კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრებად გადაიქცნენ.

ყოველივე ამან მოამზადა საფუძველი პედაგოგიკის და უკვე ვხვდებით განათლების ხუროთმოძღვრებს იან კომენსკის, ჟან ჟაკ რუსოს, ჰერბარტს, ჯონ ლოკს.

მათი შეხედულებები საგანმანათლებლო პროცესზე, ბავშვის ასაკობრივ თავისებურებებზე, საოჯახო აღზრდაზე, მასწავლებელზე, სწავლების და აღზრდის მეთოდებზე ფასდაუდებელია, მაგრამ, სამწუხაროდ, თანამედროვე სკოლა ვითომ არ იყენებს მას. სინამდვილეში კი არის ძველი და ახალი რაღაც გაუგებრად შეფუთული.

როგორც უკვე ავღნიშნეთ, საზოგადოებამ და ადამიანთა მოდგმამ ცხოვრების გრძელი და რთული გზა გაიარა. ეს გზა ძალიან კარგად აქვს მოცემული იუვალ ნოახ ჰარარს თავის ბესტსელერში: „საპიენსი - კაცობრიობის მოკლე ისტორია“, სადაც მწერალი აღნიშნავს, რომ დედამიწაზე ცხოვრობდა სხვადასხვა სახეობის ადამიანი.

ისინი ანუ ნეანდერტალელები, ზოგი თეთრკანიანი იყო, ზოგი ქერათმიანი, ფერადკანიანი და შავკანიანი.

გერმანიაში, ერთ-ერთ გამოქვაბულში იპოვეს სპილოს ძვლის ქანდაკება. მას შეიძლება ვუწოდოთ აზროვნების ქანდაკება. პირველი შინაური ცხოველი აღმოჩენილია ისრაელში. ნაპოვია ნახატი ლასკოს მღვიმეში. ეს ნახატი ძალიან ბევრს გვეუბნება უძველეს ადამიანზე. არგენტინაში არსებობს ხელების გამოქვაბული. ბევრი შეეცადა მის ახსნას, მაგრამ ვერ შეძლო.

როცა ვსაუბრობთ კაცობრიობის განვლილ გზაზე, აუცილებლად უნდა შევხებით ბერძნულ მითოლოგიას. „პლატონი“ ძალიან საინტერესო წიგნია თამარ-ბარბარე თომამის ავტორობით, გვაწვდის ძალიან საინტერესო მასალას.

წიგნი იწყება ბერძენი ფილოსოფოსების სურათებით და საინტერესო ციტატით: „თუ კი ოდესმე შემდგარა ფილოსოფოსის და ტირანის დიალოგი, მეტწილად ტრაგიკულად დამთავრებულა“. ასე დამთავრდა პლატონის და სირაკუზელი ტირანის დიონისოს უფროსის დიალოგიც.

დიონისოსი: „მითხარი, ვინ არის შენი აზრით კაცთა შორის ყველაზე ბედნიერი?“

პლატონი: „სოკრატეა კაცთა შორის ყველაზე ბედნიერი?“

დიონისოსი: „მითხარი, რა არის ცხოველის ამოცანა?“

ბერძენი ფილოსოფოსი სოკრატე ამბობს: „ათენი ჰეტერას ჰგავდა, მისი სილამაზით მოხიბლულნი გაშმაგებით ცდილობდნენ დაეუფლებინათ იგი, მაგრამ არავინ იყო მასზე დაქორწინების მსურველი“.

ბერძნულმა ფილოსოფიამ ძალიან დიდი გააკეთა მსოფლიო კულტურაში და ცივილიზაციაში. რომელი ერთი დავასახელო: სოკრატეს საუბრები, პლატონის სიმბოლე, არისტოტელეს ფილოსოფიური ქადაგებები, დემოსთენე, დემოკრიტე, პითაგორა, დიოგენე.

ესენი არიან ისინი, ვინც განავითარა მეცნიერებები, რომ არა ესენი, არ იქნებოდა თანამედროვე კულტურა, მეცნიერება. ბერძნულმა ფილოსოფიამ მისცა დასაბამი არაერთ ცივილიზაციას, რომლითაც ამაცობს მსოფლიო აზროვნება.

უნდა ავღნიშნოთ, რომ ამასვე ამბობს მწერალი ჰერასიც. ის ამბობს, რომ: „საპიენსისთვის ცხოვრება უფრო კომფორტულია, ვიდრე თანამედროვე ადამიანისთვის“.

დღევანდელი მდიდარი საზოგადოების ადამიანები კვირაში 40-45 საათს მუშაობენ, განვითარებად ქვეყნებში - 60-80 საათს, ხოლო საპიენსი 35 საათს მუშაობდა.

საპიენსს რჩებოდა დრო ბავშვებთან თამაშის, ურთიერთობის, დაფიქრების, საკუთარ თავთან მარტო დარჩენის.

თანამედროვე ადამიანი ყოველივე ამას მოკლებულია. მას დაავიწყდა, რა არის ურთიერთობა. მან იცის, რომ მის შვილებს, ოჯახს თანხა სჭირდება და ამისათვის ყველაფერს

აკეთებს. მაგრამ მაინც გაუცხოებულია არამართო შვილთან, მეუღლესთან, მეგობართან, ნათესავთან, არამედ საკუთარ თავთანაც.

მოვიყვან მაგალითს, რომელიც ჰერას აქვს მოყვანილი თავის წიგნში: „ოცდაათი ათასი წლის წინ ჩინელი შემგროვებელი ქალი სხვა ქალებთან ერთად გადიოდა სახლიდან, აგროვებდა სოკოს, საუბრობდნენ და ბევრი დრო რჩებოდათ. როცა საკვებს გააკეთებდნენ და საოჯახო საქმეს მორჩებოდნენ“.

დღეს, ტექნიკური რევოლუციის ეპოქაში ადამიანს, ქალს დრო არ რჩება, დაღლილი, გამოღეული, აგრესიული იბრძვის თავისი და საკუთარი ოჯახის გადასარჩენად.

ჰომოსაპიენსმა ბევრი რამ გააკეთა, როგორც ჰარარი აღნიშნავს, მან დაამთავრა ბიოლოგიური მრავალფეროვნება.

ამდენად, ადამიანის განვითარების გზა, რთული და ამოუცნობი, როგორც თავად ადამიანი.

ფილოსოფოსები, სოციოლოგები, ფსიქოლოგები, ანთროპოლოგები იკვლევენ ადამიანს, უნდათ მათ არსში ჩაწვდომა. რა თქმა უნდა, ბევრი გაკეთდა ამ მხრივ, მაგრამ ჯერ მაინც გზაშია ეს კვლევა.

ჰომოსაპიენსმა შეუძლებელი შეძლო. არ იყო იოლი და არც საკუთარი სურვილებიდან გამოდინარე, ის იყო იძულებითი, ძალდატანებითი და აუცილებელი.

რა იქნება მომავალში, „უკვე ტექნიკურ ადამიანს აქვს გასაკეთებელი ბევრი რამ“.

ლიტერატურა

იუვალ ნოახ ჰარარი „საპიენსი. კაცობრიობის მოკლე ისტორია. სულაკაურის გამოცემა, 2020 წ.

რევაზ ბალანჩივაძე „ანთროპოლოგიური პედაგოგიკა“, გამომცემლობა „უნივერსალი“, 2019 წ.

ი.ბასილაძე, ქ.ძოწენიძე, ნ.ჭოხონელიძე „განათლების, სწავლა-სწავლების და აღზრდის საკითხები“, ქუთაისი, 2021 წ.

Nino Sokhadze

Akaki Tseretli State University

Kutaisi, Georgia

Nino.sokhadze@atsu.edu.ge

<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.41>

Homo-sapiens' role of developing mankind

Abstract

Mankind has the difficult and interesting way of developing. This way was not easy, pleasant it was compulsory. The first man was various as the author has written in his book “Homo sapiens”.

The first man could change as natural areal as human consciousness.

This began when appeared a fire and this fallowed a lot of changes.

The greatest change was when people began thinking and he could start food, clothes exist.

Today we live the period of “Technological revolution”. When human and technics changed places.

What is the result? Human forgot thinking and in this period is the problem of individual and increase massive human.

The author finished his book with these words: “Human exist is very difficult”.

Key words: Homo-sapiens, Mankind